

رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی با عملکرد پلیس

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۶/۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۹/۷/۲۰

مرغی مرادی*، حمیدرضا جلیلیان**، داود کریمی***

چکیده:

سرمایه‌ی اجتماعی در چند دهه‌ی اخیر به عنوان یکی از مهم‌ترین مباحث در میان اندیشمندان شاخه‌های مختلف علوم اجتماعی و انسانی مطرح شده است. مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی به دلیل ماهیت و محتوایی که دارد تقریباً با تمامی موضوعات و مسائل مطرح در حوزه‌ی علوم انسانی و اجتماعی، از جمله آسیب‌های اجتماعی ارتباط پیدا می‌کند. در این مقاله سعی شده است تا به بررسی نقش و تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر عملکرد پلیس پرداخته شود. عملکرد پلیس با استفاده از مدل ارائه شده در چهار زمینه مورد بررسی قرار گرفت: میزان پاک‌سازی جرم، نرخ ارتکاب جرم، نرخ یا تعداد شکایت از پلیس و اعتماد شهروندان به پلیس. روش این تحقیق از نوع توصیفی است. نتایج این مقاله نشان می‌دهد که جوامع دارای سطح بالاتری از سرمایه‌ی اجتماعی، به احتمال بیشتری دارای پلیسی هستند که نرخ پاک‌سازی جرم بالاتری دارد. در جامعه‌ای که دارای سطح بالایی از سرمایه‌ی اجتماعی است تعداد شکایت شهروندان از پلیس به دلیل سوء استفاده از قدرت و اعمال زور، کمتر خواهد بود. هم‌چنین هر چه جامعه دارای سطح سرمایه‌ی اجتماعی بالاتری باشد، نرخ جرم و جنایت در آن کاهش خواهد یافت. هم‌چنین سطوح بالای سرمایه‌ی اجتماعی به طور مثبتی با اعتماد شهروندان به پلیس رابطه دارد.

کلید واژه‌ها:

سرمایه‌ی اجتماعی، عملکرد پلیس، پاک‌سازی جرم، شکایت شهروندان از پلیس.

*. دانشجوی دکتری مدیریت رفتار سازمانی و عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

** عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

*** کارشناس ارشد جامعه‌شناسی - دانشگاه اصفهان

مقدمه

امروزه در کنار سرمایه‌های انسانی، اقتصادی و فیزیکی، از سرمایه‌ی دیگری به نام سرمایه‌ی اجتماعی^۱ نام برده می‌شود که در بررسی‌های اقتصادی و اجتماعی جوامع مطرح شده است. سرمایه‌ی اجتماعی هم‌چون مفاهیم سرمایه‌ی فیزیکی و سرمایه‌ی انسانی (ابزار و آموزش‌هایی که بهره‌وری فردی را افزایش می‌دهند)، به ویژگی‌های سازمان اجتماعی مانند شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد اشاره دارد که هماهنگی و همکاری برای کسب سود متقابل را تسهیل می‌کنند. سرمایه‌ی اجتماعی سود سرمایه‌گذاری در زمینه‌ی سرمایه‌ی فیزیکی و سرمایه‌ی انسانی را افزایش می‌دهد. همواره در جامعه‌ای که از نعمت سرمایه‌ی اجتماعی چشم‌گیری برخوردار است، همکاری آسان‌تر است. امروزه مسلم است که رسیدن به توسعه، جامعه‌ی مدنی، معیارهای جهان‌شمول و بستری مناسب برای زیست اجتماعی، بدون وجود سرمایه‌ی اجتماعی ممکن نیست (شارع پور و حسینی‌راد، ۱۳۸۷).

در این مقاله ابتدا مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی و مفاهیم مرتبط با آن ارائه می‌شود. سپس به مفهوم عملکرد پلیس با استفاده از مدل ارائه شده پرداخته و در نهایت، نقش سرمایه‌ی اجتماعی در عملکرد پلیس ارائه می‌شود.

سرمایه‌ی اجتماعی

سرمایه‌ی اجتماعی به عنوان ویژگی‌های سازمان اجتماعی مثل شبکه‌های اجتماعی، هنجارها، باورها و اعتماد شناخته شده و شامل مفاهیم اساسی برای علم جامعه‌شناسی، مثل کنترل اجتماعی و یک پارچگی اجتماعی است (Putnam, 1993).

از سرمایه‌ی اجتماعی تعاریف مختلفی ارائه شده است. یکی از تعاریف مطرح این است که سرمایه‌ی اجتماعی مجموعه‌ی هنجارهای موجود در نظام‌های اجتماعی است که موجب ارتقای سطح همکاری اعضای آن جامعه و پائین آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌شود. بانک جهانی نیز سرمایه‌ی اجتماعی را پدیده‌ای می‌داند که حاصل تأثیر نهادهای

اجتماعی، روابط انسانی و هنجارها بر روی کمّیت و کیفیت تعاملات اجتماعی است؛ تجارب این سازمان نشان داده است که این پدیده، تأثیر قابل توجهی بر اقتصاد و توسعه کشورهای مختلف دارد. سرمایه اجتماعی برخلاف سایر سرمایه‌ها به صورت فیزیکی وجود ندارد؛ بلکه حاصل تعاملات و هنجارهای گروهی و اجتماعی است و از طرف دیگر افزایش آن می‌تواند موجب پائین آمدن جدی سطح هزینه‌های اداری جامعه و نیز هزینه‌های عملیاتی سازمان‌ها شود. سرمایه اجتماعی را می‌توان حاصل پدیده‌هایی هم‌چون: اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی متقابل، گروه‌های اجتماعی، احساس هویت جمعی و گروهی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده و کارگروهی در یک سیستم اجتماعی دانست. یکی از مفاهیم مفید در تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی، «شبکه‌ی اعتماد» است. شبکه‌ی اعتماد عبارت است از گروهی از افراد که بر اساس اعتماد متقابل، از اطلاعات، هنجارها و ارزش‌های یکسان در تبادلات خود استفاده می‌کنند. از این رو، اعتماد، نقش زیادی در تسهیل فرایندها و کاهش هزینه‌های مربوط به این‌گونه تبادلات دارد. شبکه‌ی اعتماد می‌تواند بین افراد یک گروه و یا بین گروه‌ها و سازمان‌های مختلف به وجود آید. تمامی گروه‌های اجتماعی دارای میزان خاصی از شعاع اعتمادند؛ این امر به مفهوم میزان گستردگی دایره‌ی همکاری و اعتماد متقابل اعضای یک گروه است. در یک نتیجه‌گیری می‌توان گفت که هر چه یک گروه اجتماعی دارای شعاع اعتماد بالاتری باشد، سرمایه اجتماعی بیشتری نیز خواهد داشت. چنان‌چه یک گروه اجتماعی برون‌گرایی مثبتی نسبت به اعضای گروه‌های دیگر داشته باشد، شعاع اعتماد این گروه از حد داخلی آن نیز فراتر می‌رود (حق شناس و دیگران، ۱۳۸۶).

مزایای سرمایه اجتماعی حداقل در هشت زمینه‌ی علمی جداگانه مورد بررسی قرار گرفته است. این مزایا عبارتند از:

- کمک به مشکلات رفتاری خانواده‌ها و جوانان (برای مثال، جلوگیری از تخلف و جرم و بهبود تربیت و پرورش کودکان)؛
- آموزش و تربیت؛
- بهبود زندگی اجتماعی (برای مثال، ایجاد معیارهای بازار کار)؛

- مزایای کاری و سازمانی؛
- کمک به دموکراسی و اداره‌ی جامعه؛
- توسعه‌ی اقتصادی^۱؛
- جرم‌شناسی^۲؛
- بهداشت و رفاه عمومی^۳.

عملکرد پلیس

در این بخش با استفاده از مدل عملکرد پلیس که تأکید بر اهمیت ابعاد چندگانه‌ی عملکرد دارد به بررسی انواع عملکرد پلیس می‌پردازیم. عملکرد سازمانی و به‌ویژه عملکرد پلیس، می‌تواند به شکل‌های مختلفی تعریف شود؛ به این دلیل که یک پدیده‌ی اجتماعی ذهنی و پیچیده است؛ هم‌چنین مبناهای بسیاری برای ایجاد معیار و شاخص عملکرد سازمانی و عوامل مختلف با منافع متعدد وجود دارد. از سوی دیگر نیز اندازه‌گیری عملکرد سازمانی در بخش عمومی و دولتی مشکل است؛ زیرا مانند بخش خصوصی، شاخص دقیق و مشخصی ندارد. در مدل ارائه شده برای عملکرد پلیس (شکل شماره‌ی ۱) چهار نوع عملکرد پلیس بر پایه‌ی دو بُعد زیر پیشنهاد و ارائه شده است: (۱) ماهیت شاخص و معیار عملکرد (برون‌داد^۴ یا نتایج^۵) و (۲) هدف از راهبرد پلیس (کاهش جرم^۶ یا رضایت شهروندان^۷). این شکل، چهار نوع عملکرد پلیس را نشان می‌دهد. با توجه به دو بُعد مطرح شده، چهار نوع متفاوت از شاخص‌های عملکرد پلیس عبارتند از: میزان پاک‌سازی^۸، نرخ ارتکاب جرم^۹، نرخ یا تعداد شکایت از نیروی پلیس، و اعتماد شهروندان به پلیس.

1. Economic Development

2. Criminology

3. Public Health

4. Output

5. Outcome

6. Crime Reduction

7. Citizen Satisfaction

8. Clearance Rate

9. Crime Rate

اهداف اندازه‌گیری شده
پیامد

		رضایت شهروندان کاهش جرم	
		نوع ۱	نوع ۲
تقویت عملکرد متوازن	برون داد	نرخ پاک‌سازی	تعداد شکایات از پلیس
	نتایج	نرخ جرم	اعتماد به پلیس
		نوع ۳	نوع ۴

شکل شماره‌ی (۱): چهار نوع عملکرد پلیس (Choi, 2010)

با توجه به ماهیت شاخص‌های عملکرد، شیوه‌های مختلفی برای دسته‌بندی این شاخص‌ها به یک طبقه‌بندی ساده وجود دارد. شاخص‌های متداولی که مشخص شده‌اند، شاخص‌هایی بر مبنای برون‌دادها و پیامدها هستند. این تقسیم‌بندی از تئوری نظام‌های باز^۱ نشأت گرفته است. این تئوری می‌گوید یک نظام، درون‌دادهای خدمات را به برون‌دادهای خدمات تبدیل کرده و سپس برای اصلاح و تطبیق درون‌دادهای جدید از بازخورد^۲ استفاده می‌کند. برون‌دادها شامل محصولات، کالاها، و خدماتی است که به شهروندان ارائه می‌شود (مثل تحقیقات جنایی، کنترل ترافیک، بازداشت‌ها و دادگاه‌ها و ...). نتایج به معنی پیامدها یا تغییراتی است که از فعالیت‌ها و برون‌دادها ناشی می‌شود (مثل تأثیر بر جامعه و سطح وقوع جرم).

این مهم است که بین شاخص‌های مرتبط با برون‌داد و شاخص‌های مرتبط با نتایج، تمایز قائل شویم. زیرا شاخص‌های مرتبط با برون‌داد، با کارآیی ارتباط دارند، در حالی که شاخص‌های مرتبط با نتایج، به اثربخشی مربوط می‌شوند. با تجمیع چهار نوع عملکرد پلیس به یک شاخص تک‌بعدی، می‌توان فرض کرد که یک بخش پلیس کارا، باید مورد اعتماد

1. Open-Systems Theory
2. Feedback

شهروندان بوده و شکایات کمتری از سوی شهروندان نسبت به پلیس صورت گرفته باشد. در بخش بعدی این چهار شاخص عملکرد پلیس توضیح داده شده است.

انواع عملکرد پلیس

در این بخش چهار عنصر اصلی عملکرد پلیس که در مدل قبلی ذکر شده، مورد بحث قرار می گیرند.

۱- نرخ پاک سازی:

گرین وود و همکاران (۱۹۷۷) می گویند: نرخ پاک سازی عبارت است از تعداد جرم‌هایی که در یک دوره‌ی زمانی پاک سازی شده، بر تعداد جرم‌های گزارش داده شده به پلیس در همان دوره‌ی زمانی تقسیم می شود (Greenwood et al., 1977).

عملکرد یا وظیفه اصلی پلیس، تحقیقات جنایی و شناسایی و دستگیری متخلفان است. با توجه به اهمیت قطعیت^۱ تنبیه و مجازات برای جلوگیری از وقوع جرم‌های بعدی، موفقیت بخش پلیس در این زمینه بسیار مهم است. اگر مجرمان و متخلفان بتوانند به دلیل اجرای ضعیف قانون از پی‌گرد قانونی بگریزند، آن‌گاه به احتمال بیشتری مرتکب جرم و جنایت خواهند شد. نرخ پاک سازی بستگی به اقدامات پلیس دارد. محققان و شهروندان معمولاً اعتقاد دارند که پاک سازی جرم^۲ یک برون داد مثبت و مطلوب است. پاک سازی جرم به برآورده کردن یکی از مأموریت‌های اصلی پلیس که همانا بازداشت و دستگیری مجرمان است، کمک می کند. بنابراین، می تواند به مأموریت جلوگیری از وقوع جرم نیز کمک کند (Legget, 2002).

۲- شکایات شهروندان از پلیس:

استفاده‌ی قانونی از اختیارات پلیس، اساس و پایه‌ی نقش پلیس است. این که پلیس بخواهد آزادی افراد را محدود کند نیازمند آن است که به طور دقیق در شرح وظایف و

1. Certainty

2. Clearin Crime

اختیارات وی مشخص شده‌باشد. متعاقباً، استفاده از زور با توجه به این که آیا برای انجام یک وظیفه‌ی قانونی ضروری باشد یا خیر، ممکن است صحیح یا افراطی جلوه کرده و مورد قضاوت قرار گیرد. استفاده‌ی ناصحیح از زور توسط پلیس علاوه بر هزینه‌های مشهود مثل آسیب فیزیکی شهروندان یا هزینه‌های مرتبط با دین مدنی^۱، کاهش و از بین رفتن اعتماد و اطمینان عمومی را به همراه دارد که از جمله نگرانی‌های اصلی مدیران پلیس است. اعتماد و اطمینان عمومی به پلیس منجر به همکاری بیشتر شهروندان با پلیس و از طرفی تمایل به پذیرش پیامدهای منفی می‌شود.

۳- نرخ جرم و جنایت:

تقاضا از پلیس برای کاهش جرم، به طور حتم منجر به کاهش جرم خواهد شد. جلوگیری از وقوع جرم، با نرخ جرم اندازه‌گیری می‌شود: برای نمونه تعداد جرم‌های گزارش شده از هر ۱۰۰۰ شهروند. این نرخ به عنوان شاخص اصلی عملکرد پلیس است.

۴- اعتماد به پلیس:

یکی دیگر از شاخص‌های مفید درباره‌ی این که پلیس وظیفه‌اش را چگونه انجام می‌دهد، اعتماد شهروندان به پلیس است. ادراک شهروندان از اعتمادپذیری^۲ و مشروعیت^۳ پلیس موجب افزایش تمایل شهروندان برای همکاری با پلیس و پیروی از قانون است. اعتماد یک مفهوم انتزاعی^۴ است اما به شدت ریشه در تجربه دارد؛ تعاملات افراد با دیگر افراد و تجربیات گذشته‌ی آن‌ها با نهادهای دیگر، انتظارات درباره‌ی این که چگونه باید در آینده به آن‌ها اعتماد کنند را شکل می‌دهد. یک افسر پلیس هنگامی مورد اعتماد واقع می‌شود که شهروندان معتقد باشند او مطابق با هنجارهای اجتماعی افسران پلیس رفتار خواهد کرد. اگر افسران چنین رفتاری از خود نشان دهند به عنوان یک افسر پلیس مورد اعتماد شناخته خواهند شد. افسران پلیس اعتماد مردم را از طریق رفتارشان کسب می‌کنند. بنابراین، اعتماد

---

1. Civil Liability
2. Trustworthiness
3. Legitimacy
4. Abstract

به پلیس، یکی از مهم ترین و با ارزش ترین شاخص های عملکرد پلیس است؛ این عملکرد از طریق نظرسنجی از شهروندان اندازه گیری می شود (Choi, 2010).

جایگاه سرمایه ی اجتماعی و جامعه محوری در پلیس

اساساً الگوی جامعه محوری در پلیس، سعی دارد سرمایه های اجتماعی حاکم بر جامعه را شناخته و آن ها را در جهت تحقق اهداف سازمانی به کارگیرد. این امر مستلزم آن است که پلیس شناختی دقیق و موشکافانه از استعدادها و پتانسیل های موجود در جامعه داشته باشد. از طرف دیگر، ساختار، مأموریت ها و رفتارهای سازمانی خود را متناسب با قابلیت های اجتماعی تعدیل کند. این همان انطباق پذیری پلیس در جامعه است که نیازمند بازاندیشی مداوم در مأموریت ها و رفتارهای سازمانی است. به عبارت دیگر رویکرد جامعه محوری بر این پیش فرض استوار است که حلال مشکلات اجتماعی، خود مردم هستند؛ لذا پلیس باید با بسیج عمومی مردم، قابلیت های اجتماعی نهفته در جامعه را به منظور حل مشکلات اجتماعی به کار گیرد. در واقع سرمایه ی اجتماعی در جامعه به پلیس امکان می دهد تا استعدادها و پتانسیل های موجود جامعه را در جهت کنترل موثر بر جرائم و آسیب های اجتماعی رصد نماید؛ این امر مستلزم تعاملات سازنده و پی گیرانه ی پلیس با مردم است که در جامعه محوری نمود پیدا می کند (علی نژاد، ۱۳۸۸).

رابطه ی سرمایه ی اجتماعی و عملکرد پلیس

بسیاری از محققان نشان داده اند که سطح سرمایه ی اجتماعی، پتانسیل عملکرد دولت را شکل می دهد. در جوامعی که آداب مدنی^۱ در میان شهروندان شایع است، دولت ها عملکرد خوبی دارند؛ در مقابل، در جوامعی که از سطح آداب مدنی بالایی برخوردار نیستند، دولت ها عملکرد ضعیفی دارند. این که چگونه سرمایه ی اجتماعی می تواند منجر به عملکرد بهتر دولت شود می تواند به دو شرح تقسیم بندی شود؛ نخست این که، سرمایه ی اجتماعی می تواند مسئولیت پذیری دولت را افزایش دهد. بنابراین دولت باید به شهروندان پاسخ گو باشد. به طور مشابه، جوامع دارای سرمایه ی اجتماعی بالا به احتمال بیشتری از پلیس تقاضا دارند که

وظیفه‌ی خود را کاراتر و مؤثرتر انجام دهند. دومین مورد به خود شهروندان ارتباط دارد. سرمایه‌ی اجتماعی ممکن است ساز و کارهای کنترل اجتماعی غیر رسمی را تسهیل و تقویت کند. در این صورت شهروندان نه تنها به عنوان افراد منصف و عادل شناخته می‌شوند، بلکه هم‌چنین رفتارهای خوبی از خود نشان می‌دهند. جوامع دارای سرمایه‌ی اجتماعی بالا به احتمال بیشتری دارای امنیت بوده و از افرادی برخوردار هستند که جرم کمتری مرتکب می‌شوند. در ادامه، رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و هر یک از انواع عملکرد پلیس شرح داده شده است:

۱- سرمایه‌ی اجتماعی و نرخ پاک‌سازی

نرخ پاک‌سازی نشان‌دهنده‌ی نسبت بین تعداد موارد جرم حل شده به تعداد جرم‌های گزارش شده به پلیس در یک دوره‌ی زمانی مشخص است. در جامعه‌ای که شهروندان فرهیخته‌ی^۱ بیشتری وجود داشته باشد نظارت و بحث بیشتری در مورد پلیس وجود خواهد داشت؛ در نتیجه منجر به فعالیت‌های کاراتر و مؤثرتر پلیس می‌شود. مشارکت بیشتر شهروندان در مناسبات اجتماعی به منظور افزایش رفاه و آسایش خود، فرصت‌های بیشتری را برای آن‌ها به منظور بحث درباره‌ی امور مدنی فراهم می‌آورد و آگاهی آن‌ها از مسائل سیاسی را بیش از پیش افزایش می‌دهد.

این در حالی است که در جوامعی که شهروندان دارای سرمایه‌ی اجتماعی کمی هستند، به دلیل کمبود اطلاعات و دانش سیاسی، شهروندان در فعالیت‌های سیاسی مشارکت نمی‌کنند (Borg & Parker, 2001).

در جوامعی که سرمایه اجتماعی بالاتری وجود دارد، نظارت بر دولت و اعتراض رسمی در مقابل عدم کفایت یا اقدامات غیر قانونی و یا حتی بیان ترجیحات از طریق رأی دادن، نوشتن نامه، یا دیگر ابزارها می‌تواند به عنوان ابزارهایی به منظور کاهش جرم و جنایت باشد که با عملکرد بهتر پلیس اتفاق می‌افتد. لذا شناخت خط مشی‌ها، توسط بسیاری از شهروندان، و هم‌چنین مشارکت آن‌ها از طریق ابزارهای مختلف، برای پاسخ‌گو بودن دولت مهم است. با این روش شهروندان می‌توانند ترجیحات خود را بیان نموده و پلیس نیز مراقب منافع آن‌ها باشد (Choi, 2010).

مشارکت در فعالیت‌های سیاسی و تقاضا از پلیس برای کاهش جرم در جوامعی که دارای سطح بالایی از سرمایه‌ی اجتماعی هستند، منجر به عملکرد خوب پلیس در قبال جرم می‌شود. بنابراین می‌توان این‌گونه مطرح نمود که جوامع دارای سطح بالاتری از سرمایه‌ی اجتماعی به احتمال بیشتری دارای پلیسی هستند که نرخ پاک‌سازی جرم بالاتری دارد.

۲- سرمایه‌ی اجتماعی و شکایت شهروندان از پلیس

سوء استفاده‌ی پلیس از قدرت و زور، همیشه به عنوان یکی از موضوعات مورد بحث در بسیاری از جوامع بوده است. شکایت شهروندان از پلیس در بسیاری از مواقع موجب نگرانی کارکنان و سازمان پلیس شده است. استفاده‌ی ناصحیح از زور و قدرت، موجب کاهش اعتماد و اطمینان افراد و جامعه به پلیس می‌شود؛ افسر پلیس را افسرده کرده و موجب ایجاد تضاد بین پلیس و شهروندان می‌شود.

بایلی و مندلسون اعتقاد دارند که تمایل شهروندان به شکایت از پلیس، تابعی است از آنچه که برای مردم اتفاق می‌افتد و آنچه که مردم انتظار دارند افسران پلیس انجام دهند. متعاقباً، استفاده از زور ممکن است با توجه به تناسب یا عدم تناسب بین استفاده از زوری که شهروندان انتظار دارند و درک می‌کنند، صحیح یا افراطی به نظر برسد (Bayley & Mendelsohn, 1969). نظارت شهروندان بر اقدامات پلیس از طریق سرمایه‌ی اجتماعی باعث می‌شود که افسران پلیس از قدرت و زور خود، کمتر سوء استفاده کرده و پلیس نیز کنترل بیشتری بر نیروهای خود داشته باشد. در نتیجه، در جامعه‌ای که دارای سطح بالایی از سرمایه‌ی اجتماعی است نسبت به جامعه‌ای که سطح پائینی از سرمایه‌ی اجتماعی را دارد، تعداد شکایت شهروندان از پلیس به دلیل سوء استفاده از قدرت و اعمال زور، کمتر خواهد بود. همچنین به دلیل کنترل پلیس بر نیروهای خود در قبال استفاده از زور نیز نرخ شکایت شهروندان از پلیس کاهش می‌یابد (Choi, 2010).

۳- سرمایه‌ی اجتماعی و نرخ جرم و جنایت

در جوامعی که به طور ضعیفی سازمان‌دهی شده‌اند، نرخ‌های محرومیت اقتصادی و ناهمگونی جمعیت بالا است. این شرایط، از ایجاد و توسعه‌ی شبکه‌های اجتماعی اولیه^۱ و

ثانویه^۱ میان شهروندان و جامعه جلوگیری می‌کند، که در نتیجه آن موجب کاهش ظرفیت جامعه برای اعمال کنترل اجتماعی به ویژه روی رفتار جوانان می‌شود (Sampson & Groves, 1989).

کنترل اجتماعی ضعیف موجب آسیب‌زدن به توانایی گروه‌ها برای سازماندهی و حفاظت از خودشان شده و بی‌اعتمادی و سوءظن را افزایش می‌دهد. در نتیجه موقعیتی مساعد برای جرم و جنایت ایجاد می‌شود. اکثر محققان نیز اعتقاد دارند که جرم و جنایت، ناشی از کنترل‌های اجتماعی غیر رسمی ضعیف است (Choi, 2010).

در جوامعی که دارای سرمایه‌ی اجتماعی بالا هستند احتمال حل دقیق تعارض هم در سطح میان‌شخصی (در خانواده، همسایه، و محل کار) و هم در سطح اجتماعی (مثلاً توزیع ناعادلانه‌ی فرصت‌های اقتصادی) بیشتر است. هم‌چنین در چنین جوامعی سطح اعتماد بین افراد موجب کاهش تخلفات، جرم و جنایت می‌شود. برعکس، در جوامعی که اعتماد کافی به اخلاقیات وجود نداشته باشد، افراد در جهت منافع شخصی خود عمل کرده و تمایل بیشتری به سوء استفاده از دیگران خواهند داشت؛ در نتیجه جرم و انحراف افزایش می‌یابد. بنابراین، سطح سرمایه‌ی اجتماعی به طور منفی با نرخ جرم و جنایت رابطه دارد؛ لذا هر چه جامعه دارای سطح سرمایه‌ی اجتماعی بالاتری باشد، نرخ جرم و جنایت در آن کاهش خواهد یافت.

۴- سرمایه‌ی اجتماعی و اعتماد به پلیس

از جمله عواملی که می‌تواند اعتماد مردم به پلیس را افزایش دهد کمک کردن پلیس به شهروندان در زمینه‌های مختلف است. کمک پلیس به شهروندان علاوه بر افزایش اعتماد آنان به پلیس، می‌تواند به منظور اهداف زیر انجام شود:

- کاهش ترس شهروندان درباره مشکلات خاص در جامعه؛
- مشارکت مردم در حمایت از پلیس برای حل مشکلات؛
- آموزش شهروندان درباره‌ی آسیب‌پذیری آن‌ها در برابر جرم و جنایت؛
- کمک به شهروندان در جهت حل مشکلات توسط خودشان (Robinson, 2003).

در جوامعی که سرمایه‌ی اجتماعی بالایی وجود دارد، نظارت شهروندان موجب انجام بهتر خدمات دولتی و عمومی می‌شود، این امر منجر به افزایش رضایت میان شهروندان شده و در نهایت، منجر به اعتماد بیشتر به دولت می‌شود. هم‌چنین هنگامی که افراد تجربه‌ی خوبی از دولت داشته باشند بیشتر به آن اعتماد می‌کنند. هنگامی که شهروندان در زندگی مدنی مشارکت نداشته باشند، قادر نخواهند بود به نهادهایی که زندگی سیاسی آن‌ها را اداره می‌کنند اعتماد کنند. اعتماد به پلیس، انعکاسی از فعالیت مدنی و نگرش‌های شهروندان به اعتماد اجتماعی است که در زندگی مدنی‌شان آموخته‌اند. اگر سرمایه‌ی اجتماعی کاهش یابد اعتماد نیز کاهش خواهد یافت. شهروندانی که در فعالیت‌های مدنی مشارکت دارند، با افراد بیشتری ملاقات کرده و از تعامل با آن‌ها اعتماد بین شخصی را یاد می‌گیرند. شهروندانی که در فعالیت مدنی مشارکت نمی‌کنند در خود احساس کمبود می‌کنند که از لحاظ سیاسی تأثیرگذار نیستند این امر موجب احساس عدم قدرت شده و بدبینی و عدم اعتماد به نهادهای سیاسی اجتماعی و سیاسی از جمله پلیس را به دنبال دارد (Putnam, 2000). بنابراین می‌توان این‌گونه مطرح نمود که سطوح بالای سرمایه‌ی اجتماعی به طور مثبتی با اعتماد شهروندان به پلیس رابطه دارد.

نتیجه‌گیری

سرمایه‌ی اجتماعی به عنوان ویژگی سازمان‌های اجتماعی مثل شبکه‌های اجتماعی، هنجارها، باورها و اعتماد شناخته شده است؛ این مسأله شامل مفاهیم اساسی برای علم جامعه‌شناسی مثل کنترل اجتماعی و یک‌پارچگی اجتماعی است. نتایج این مقاله نشان می‌دهد که مشارکت در فعالیت‌های سیاسی و تقاضا از پلیس برای کاهش جرم در جوامعی که دارای سطح بالایی از سرمایه‌ی اجتماعی هستند، منجر به عملکرد خوب پلیس در قبال جرم می‌شود. جوامع دارای سطح بالاتری از سرمایه‌ی اجتماعی به احتمال بیشتر، دارای پلیسی هستند که نرخ پاک‌سازی جرم بالاتری دارد. در جامعه‌ای که دارای سطح بالایی از سرمایه‌ی اجتماعی است نسبت به جامعه‌ای که از سطح پائینی از سرمایه‌ی اجتماعی برخوردار است، تعداد شکایت شهروندان از پلیس به دلیل سوء استفاده از قدرت و اعمال زور، کمتر خواهد بود. به دلیل کنترل پلیس بر نیروهای خود در قبال استفاده از زور نیز نرخ

شکایت شهروندان از پلیس کاهش می‌یابد. هم‌چنین سطح سرمایه‌ی اجتماعی به طور منفی با نرخ جرم و جنایت رابطه دارد؛ هر چه جامعه دارای سطح سرمایه‌ی اجتماعی بالاتری باشد، نرخ جرم و جنایت در آن کاهش خواهد یافت. هم‌چنین سطوح بالای سرمایه‌ی اجتماعی به طور مثبتی با اعتماد شهروندان به پلیس رابطه دارد.

با توجه به اهمیت سرمایه‌ی اجتماعی در افزایش عملکرد پلیس در جامعه، با اختصاص منابع بیشتر در جهت ایجاد و اجرای برنامه‌هایی که باعث افزایش سرمایه‌ی اجتماعی می‌شود، می‌توان با کاهش جرم و جنایت، اعتماد بیشتر به پلیس و به طور کلی بهبود عملکرد پلیس شد. هم‌چنین با توجه به این‌که پاسخ پلیس به مردم، نقشی اساسی در شکل‌گیری سرمایه‌ی اجتماعی و اعتماد به پلیس ایفاء می‌کند، پلیس می‌تواند با افزایش و بهبود سیستم پاسخ‌گویی خود به شهروندان، به افزایش اعتماد مردم به پلیس کمک کند. اجرای برنامه‌هایی که مردم نیز به پلیس در انجام وظایفشان کمک کند، نیز می‌تواند تأثیر زیادی بر عملکرد پلیس داشته باشد. هم‌چنین سیاست‌های دولت باید از طریق ارزش‌های فرهنگی به اشکال مختلف، جامعه‌پذیری بیشتر رفتار و انگیزه‌های مردم را دگرگون سازد. لازمه‌ی تغییر رفتار و انگیزه‌های مردم نیز به وجود آوردن احزاب و انجمن‌های گوناگون است. به همین دلیل، دولت باید برای تقویت سرمایه‌ی اجتماعی در جامعه، زمینه‌ی مشارکت فعال مردم در انجمن‌های داوطلبانه را فراهم سازد و از این طریق باعث تعاملات گسترده مردم با یکدیگر گردد؛ با این کار، پلیس موجب افزایش اعتماد شده و جرم و جنایت در جامعه را کاهش خواهد داد.

منابع:

- حق شناس، اصغر؛ دلوی، محمدرضا؛ شفیعیه، مسعود (۱۳۸۶). نقش سرمایه‌ی اجتماعی در توسعه، ماهنامه‌ی تدبیر، شماره‌ی ۱۸۸.
- شارع پور، محمود و حسینی راد، علی (۱۳۸۷). بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه‌ی موردی شهروندان ۲۹-۱۵ ساله‌ی شهر بابل)، نشریه‌ی حرکت، شماره‌ی ۳۷.
- علی نژاد، منوچهر (۱۳۸۸). سرمایه‌ی اجتماعی و پیوند آن با پلیس جامعه‌محور، دو ماهنامه‌ی توسعه‌ی انسانی پلیس، سال ششم، شماره‌ی ۲۷.
- Bayley, D.H. & Mendelsohn, H.(1969). **Minorities and the Police**, New York: The Free Press.
- Borg, M.J. and Parker, K.F.(2001). **Mobilizing Law in Urban Areas: The Social Structure of Homicide Clearance Rates**. *Law & Society Review*, Vol. 35, pp. 435-466.
- Choi, C.G.(2010). **Exploring the Effects of Social Capital on Police Performance in U.S. Cities**. A Dissertation Submitted to the Department of Public Administration and Policy in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy, College of Arts and Sciences, The Florida State University. Available at: <http://proquest.umi.com/pqdweb>.
- Greenwood, P., Chaiken J. and Petersilia J.(1977), **The Criminal Investigation Process**, Lexington, MA: Lexington Books.
- Leggett, T.(2002), **Performance Measures for the South African Police Service: Setting the Benchmarks for Service Delivery**, *Transformation: Critical Perspective on Southern Africa*, Vol. 49, pp. 55-85.
- Putnam, R.D.(1993), **The Prosperous Community: Social Capital and Public Life**, *The American Prospect*, Vol. 4, pp. 35-42.
- Sampson, R.J. and Groves W.B.(1989), **Community Structure and Crime: Testing Social-Disorganization Theory**, *American Journal of Sociology*, Vol. 94, pp. 774-802.